

Estetiska lärprocesser

-Personligt gestaltade erfarenheter

Björn Emmoth
Luleå tekniska universitet
(också rektor Kulturskolan i Kalix)

LULEÅ
TEKNISKA
UNIVERSITET

LULEÅ
TEKNISKA
UNIVERSITET

Begreppet Estetiska lärprocesser

Min stipulativa definition anger att: Den estetiska lärprocessen är meningsskapande genom en aktiv reflektion mellan nya upplevelser och tidigare erfarenheter, där såväl tankar som känslor samt fantasi och kreativitet bidrar till ett eget formuttryck som bär mening och berör, vilket sker inom det estetiska formspråket där lösryckt innehåll förvandlas till sammanhängande helheter i en personligt gestaltad erfarenhet.

Denna definition placerar form, inte innehåll eller medierande verktyg, i centrum. Form är central för meningsskapande och förståelse. Det finns ingen generell förståelse, bara individuell. Estetiska lärprocesser handlar om att gestalta och uttrycka egna erfarenheter. Vi visar *vad* (innehåll) vi förstår genom att visa *hur* (form) vi förstår det. Här framträder skillnaden mellan ytlig och djup kunskap/förståelse, mellan personlig förståelse och mekaniskt återgiven fakta, mellan produktionen av egen kunskap och reproduktionen av andras kunskap. **Det estetiska visar sig I formen.**

Den estetiska kvaliteten harmonierar med höga betyg

Min genomförda skolstudie visar en hög samstämmighet mellan estetisk kvalitet på elevernas formuttryck och deras kursbetyg. Ju högre estetisk kvalitet på formen, desto högre kursbetyg. Centrala områden inom estetiska lärprocesser såsom gestaltning av personliga erfarenheter genererar en djupförståelse som harmonierar med de högsta betygskriterierna i (Lgy22).

Denna samstämmighet är inte förvånande eftersom de högre betygskriterierna baseras på form, på gestaltningen av ett ämnesinnehåll till en personligt ägd kunskap. De lägre betygskriterierna handlar om enkel grundläggande ytlig förståelse, medan de högsta betygskriterierna handlar om komplex välutvecklad djupförståelse. A-nivån i betygskriterierna motsvaras inom estetiska lärprocesser av uttrycket personligt gestaltade erfarenheter. Det estetiska handlar om gestaltningen av lösryckta delar/innehåll till sammanhängande helheter och personlig förståelse.

Form och innehåll

Exempel/utdrag från betygskriterierna i Samhällskunskap åk 9

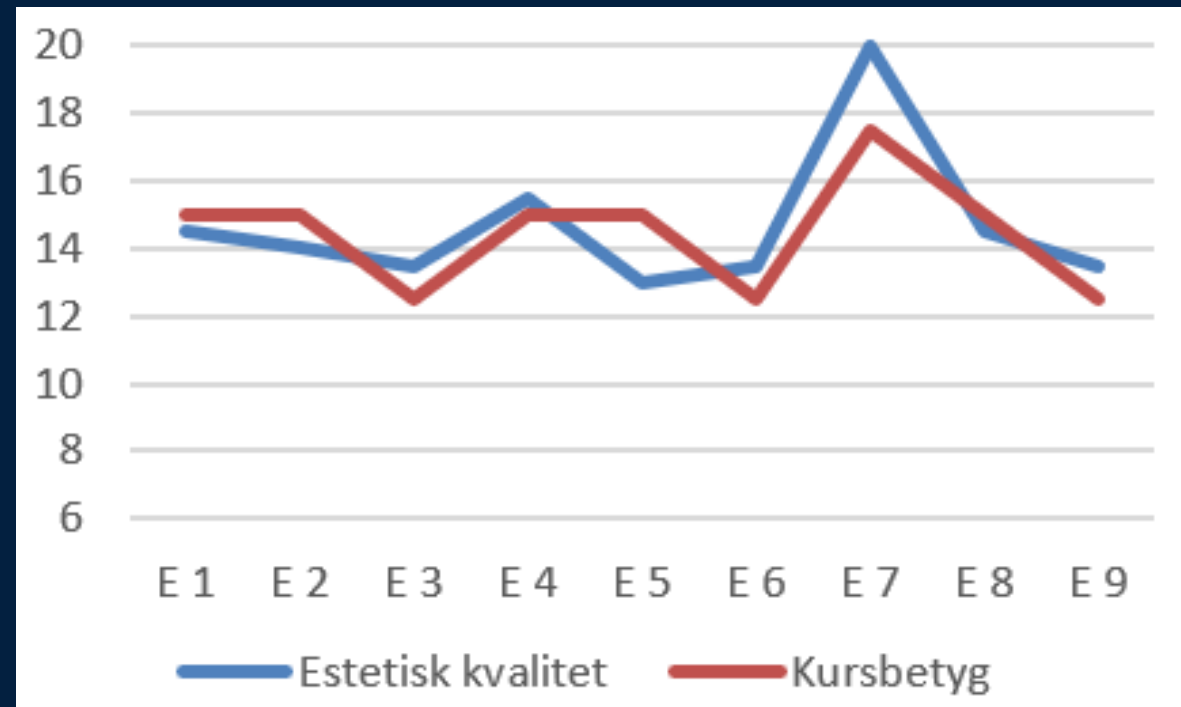
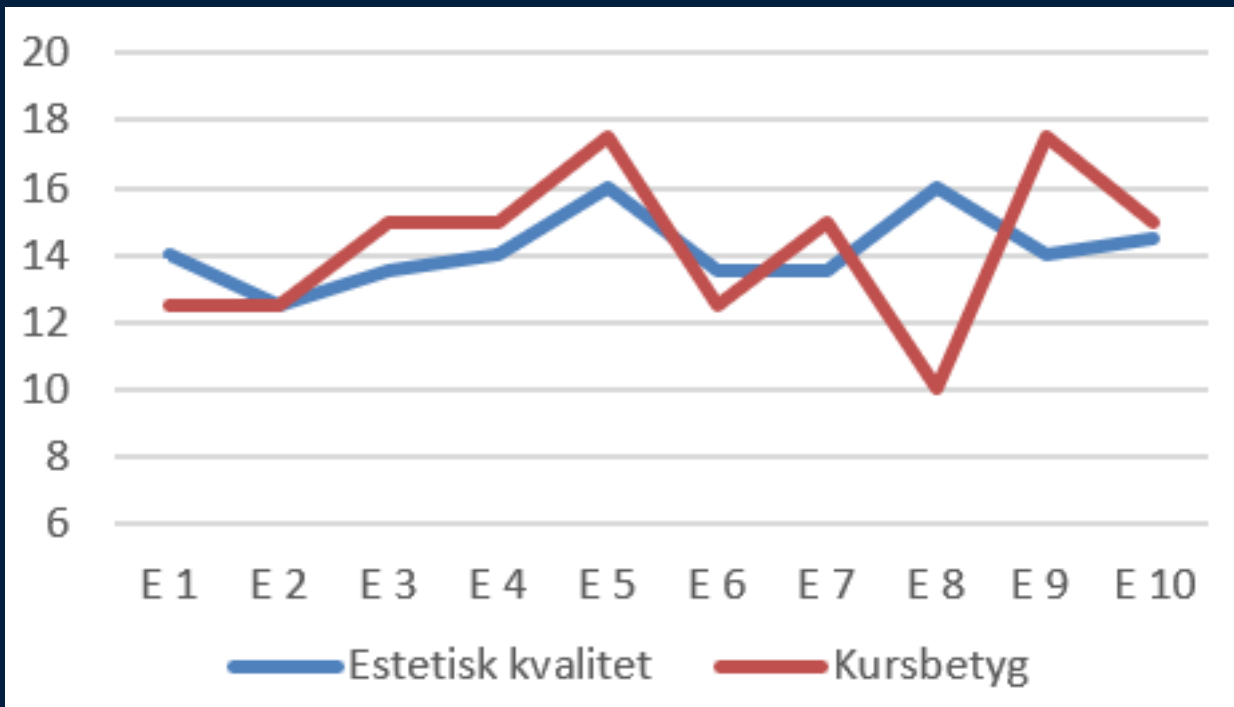
- E** Eleven visar **grundläggande kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället**. Eleven beskriver **enkla samband inom och mellan olika samhällsstrukturer**. Eleven för **enkla resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället**.
- C** Eleven visar **goda kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället**. Eleven beskriver **förhållandevis komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer**. Eleven för **utvecklade resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället**.
- A** Eleven visar **mycket goda kunskaper om förhållanden och strukturer i samhället**. Eleven beskriver **komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer**. Eleven för **välutvecklade resonemang om hur individer och grupper kan påverka och påverkas av förhållanden och strukturer i samhället**.

Den röda texten är **innehållet** i fråga, dvs **vad** kunskaperna ska handla om. Det är samma innehåll oavsett betygsnivå.

Betygsnivån handlar om **hur** man visar att man förstår kunskapen, dvs vilken **form** man skapar åt innehållet, vilket anges av de blå värdeorden.

Relationen mellan estetisk kvalitet och kursbetyg

Nedan visas ett exempel från två (av åtta klasser) i skolstudien, som visar relationen mellan den sammanvägda bedömningen av den estetiska kvaliteten på en muntlig och skriftlig presentation och kursbetyget.

Lärares reflektioner om estetiska lärprocesser

En vanlig association till estetiska lärprocesser bland lärare är syftet att nå en djupare förståelse och stärka lärandet. *“Estetiska lärprocesser är att lära in på olika sätt med olika sinnen för att nå en fördjupad kunskap”,* av en annan lärare uttryckt i syfte *“att få ett ‘större’ lärande”*. *“Jag tror att estetiska lärprocesser är ett lärande där eleven får möjlighet att utforska ämnet och formulera sina kunskaper”*.

Estetiska lärprocesser handlar om att *“omsätta kunskap till egen användning på ett kreativt sätt”,* av en annan lärare uttryckt som att *“tillgodogöra sig kunskapen på ‘sitt’ sätt”,* där ytterligare en betonar vikten av att låta eleverna *“uttrycka sig”*. Personligt gestaltade erfarenheter och estetiska uttryck anses leda till djupare lärande och även att eleverna minns vad de lärt sig.

Lärares associationer kopplas ofta till känslor, personliga erfarenheter, form, uttryck, reflektion, kreativitet, fantasi, utforskande, djupinläring och att minnas. Detta är medieneutrala associationer. Det finns också mediespecifika associationer, t ex kopplingen till estetiska ämnen och uttrycksformer. Ett exempel på detta är synsättet att lärande inom estetiska ämnen automatiskt är estetiska lärprocesser.

Sammanfattning och citat från 53 lärare

Elevreflektioner om centrala områden inom estetiska lärprocesser

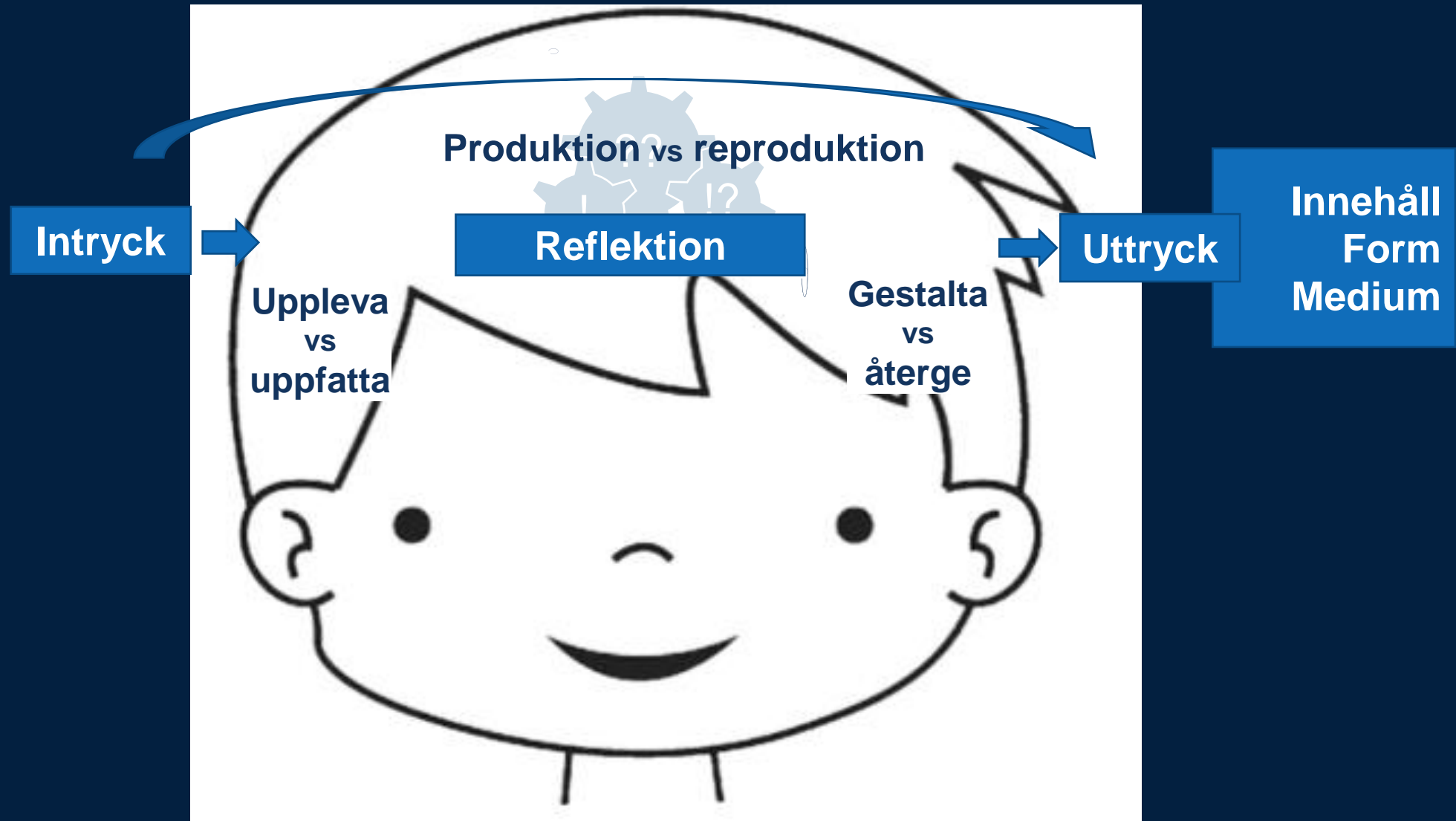
“Om det är intressant blir jag engagerad och allt är inte intressant”. Estetiska lärprocesser startar genom att skapa motivation, exempelvis genom att knyta an till elevers intresse, och/eller göra undervisningen intressant. “De olika ämnena gör mig mer eller mindre intresserad. Både ämnena och läraren har stor betydelse”. “För att jag ska bli engagerad och motiverad så måste det vara intressant”.

Eleverna betonar att de lär och minns bättre om de är aktiva, reflekterande och kreativa. *“Man kan inte lära sig utan att reflektera och fundera över arbetet, därför är det viktigt”.* Reflektion gör att man *“minns vad man lär sig”* och att *“man förstår saker bättre”.* Tråkig, monoton och lärar-centrerad undervisning resulterar i att eleverna blir mindre aktiva, reflekterande och kreativa, och därigenom mindre motiverade att lära.

Det är viktigt att förstå, i motsats till att *“läsa in det för stunden”.* *“Jag tycker det är viktigt att man skaffar en förståelse kring området för att sedan kunna utveckla kunskapen vidare”,* där inte minst yrkesprogrameleverna betonar kopplingen till framtida jobb. Andra elever hävdar att förståelse är viktigt för att kunna *“leverera bra svar på en uppgift”,* och inte minst att *“det är viktigt att ha god förståelse för att kunna tycka något är kul”.*

Sammanfattning och citat från 84 elever.

Reflektion är en förutsättning för personligt gestaltade erfarenheter

Centrala områden av estetiska lärprocesser i relation till betygen

Centrala områden	Klass C21			Klass D21		
	Studiens kurs	Övriga kurser	Skillnad	Studiens kurs	Övriga kurser	Skillnad
Lust att lära, och orienteringen mot intrinsikal motivation	5,50	3,25	2,25	5,69	6,54	-0,85
Intresse och motivation till följd av undervisningen	7,75	3,75	4,00	4,69	6,62	-1,93
Graden av att vara aktiv, reflekterande och kreativ i den egna lärprocessen	7,25	4,25	3,00	5,85	6,69	-0,84
Undervisningens stimulans till aktivt, reflektivt och kreativt lärande	7,75	4,25	3,50	5,23	6,62	-1,39
Elevers strävan efter att förstå och uttrycka personliga kunskaper	6,38	4,50	1,88	5,69	6,46	-0,77
Undervisningens uppmuntran och möjliggörande av egen förståelse och meningsskapande	8,00	4,25	3,75	6,00	6,89	-0,89
Betyg	16,25	13,69	2,56	11,15	12,11	-0,96

Resultatet visar vikten av de centrala områdena inom estetiska lärprocesser, och sambandet till de uppnådda kursbetygen.

Obs Estetiska lärprocesser har inte ensamrätt på dessa områden. Resultatet visar endast att intrinsikal motivation, kreativitet, reflektion, gestaltning av kunskap och personlig förståelse, är viktigt för att uppnå ett högt betyg.

Meningsskapande och förståelse handlar om gestaltning av kunskap

“Den djupaste formen av lärande är att lära för att förstå”. “Att förstå är att se mönster. Aha-upplevelser uppstår när bitarna faller på plats” (Gärdenfors, 2010; 2023). Bitarna kan sagas vara faktakunskaper, medan mönstret är förståelsen.

Djupinläring förutsätter en reflekterande gestaltande lärprocess som utmanar tänkandet i syfte att skapa mening bortom det ytliga faktamässiga och tidigare kända, vilket benämns som ett konceptuellt lärande. Det är inte kunskapen i sig, utan den lärandes meningsskapande av denna kunskap som är det viktiga (Hattie, 2009; Olson, 2003).

Den meningsskapande lärprocessen för att skapa konceptuell kunskap motsvaras inom estetiska lärprocesser av uttrycket att nå personligt gestaltade erfarenheter. Allt innehåll behöver estetisk form för att bli meningsfull. Gestaltningen av innehåll till form är kärnan inom estetiska lärprocesser.

LULEÅ
TEKNISKA
UNIVERSITET

A large, white, stylized letter 'L' logo is positioned to the right of the text. The 'L' has a thick vertical stem and a horizontal top bar, with a decorative flourish at the bottom right.